

Kommissionens förslag till ändring av EU:s klimatlag och EU:s klimatmål för 2040

Svemin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Svemin representerar cirka 70 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsföretagen finns i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

Bakgrund

EU-kommissionen har under 2025 föreslagit ett klimatmål för EU till 2040 och därtill kopplade ändringar av EU:s klimatlag i syfte att komplettera ramverket för klimatneutralitet år 2050. Kommissionen föreslår bland annat att EU:s nettoutsläpp av växthusgaser ska minska med 90 procent till 2040 jämfört med 1990 års nivå. Förslaget motiveras med att det stärker EU:s långsiktiga konkurrenskraft, tydliggör omställningsvägen för industri och investerare, samt säkerställer att EU lever upp till sina åtaganden enligt Parisavtalet.

Svemins huvudsakliga synpunkter

- Svemin står bakom EU:s mål att nå klimatneutralitet till 2050 men tar inte ställning till nivån på ett eventuellt nytt delmål för 2040.
- Svemin betonar att huvudfokus just nu behöver vara möjliggörande politik för stärkt europeisk konkurrenskraft och att nå befintliga klimatmål till 2030 respektive 2050.
- Fokusera på en energipolitik som lägger grunden för låga och stabila el- och energipriser.
- Svemin ser särskilt positivt på att det i punkterna under artikel 4 nämns att EU-kommissionen ska ta hänsyn till global konkurrenskraft för industrin och tillgång till energi till konkurrenskraftiga kostnader.
- Inrätta möjligheter genom CBAM att införa exportstöd inom ramen för WTO:s regelverk för att främja klimatnyttig export från EU.
- Fortsätt utveckla EU:s regelverk kring ETS, CBAM och statsstöd för att bidra till klimatnyttig export samt uppnå befintliga klimatmål kombinerat med en konkurrenskraftig europeisk industri.
- Fortsätt arbeta för en global klimatpolitik där koldioxidprissättning etableras i fler länder.
- Korta och förenkla tillståndprocesserna för en snabbare omställning, långa och komplexa tillståndprocesser försämrar just nu kraftigt EU:s möjlighet att ställa om och konkurrera globalt.

Svemins generella ingångar

Svemin står bakom EU:s målsättning att nå klimatneutralitet till 2050. Vi tar inte ställning till målnivå för 2040 men betonar starkt att huvudfokus just nu behöver vara möjliggörande politik för att uppnå redan beslutade mål till 2030 och 2050. Oavsett nivå på delmål till 2040 efterlyser vi som energiintensiv industri ytterligare åtgärder för att stärka industrins export och konkurrenskraft. För EU:s fortsatta säkerhet och välbefinnande behöver utsläppsminskande åtgärder nås kombinerat med en stark europeisk basindustri. Klimatmål ska inte uppnås på grund av att denna industri trycks ut från EU på grund av bristande konkurrenskraft. Ett sådant scenario gör både klimatet och EU till förlorare och måste undvikas genom träffsäkra klimatpolitiska åtgärder för att bekämpa koldioxidläckage, dvs. att energiintensiva företag i EU flyttar sin produktion till länder med mindre strikta klimatregler.

Inom svensk gruvnäring investerar vi just nu stort för att fasa ut fossila bränslen och råvaror. Detta gör vi både för att stärka vår konkurrenskraft och möta de klimatmål som politiken beslutat om. Vi har sedan 2022 branschgemensamma mål om fossilfri gruvbrytning till 2035 och klimatneutrala processer och fossilfri energianvändning till 2045. För att lyckas krävs stärkt konkurrenskraft i allmänhet och sänkta kostnader i synnerhet. El- och energikostnaderna är den viktigaste och avgörande delen i vår kostnadsstruktur och om inte den är konkurrenskraftig kommer omställningen att stanna upp och investeringarna att upphöra i Sverige. Vår tydliga uppmaning till politiken är att hålla fokus på en energipolitik som lägger grunden för låga och stabila el- och energipriser. Detta möjliggör industrins omställning och vårt bidrag till både klimatmål och strategiska mål som exempelvis den europeiska råmaterialakten fastslår. Vi säger som Sveriges statsminister: ”utan energipolitik så finns ingen klimatpolitik”.

Exportstöd för ökad global klimatnytta och stärkt europeisk säkerhet

Det ligger självfallet i vårt intresse som bransch att stärka vår exportmarknad, men det finns också tunga klimat- och säkerhetspolitiska intressen för att EU och Sverige ska ha en fortsatt stark exportindustri. När den europeiska industrin utgör en direkt global klimatnytta behöver detta också främjas av EU:s regelverk. EU:s gränsjusteringsmekanism för koldioxid (CBAM) är ett centralt verktyg för EU att minska risken för koldioxidläckage genom att prissätta utsläpp i importerade produkter på liknande sätt som EU:s system för handel med utsläppsrätter (ETS). CBAM kan stärka konkurrenskraften för inhemsk industri som producerar CBAM-varor men kan samtidigt drabba svensk exportsektor negativt när kostnadsökningar genom CBAM sprider sig. Risken är uppenbar att EU kringgås av tredje länder i den globala råvaruhandeln, särskilt med koldioxidintensiva råvaror. I förlängningen kan detta orsaka koldioxidläckage om produktion via försämrade villkor flyttar utanför EU. Av denna anledning ser vi starka behov av ett europeiskt exportstöd för exportorienterade branscher inom EU som bidrar till global klimatnytta och stärkt europeisk resiliens och säkerhet. Den fortsatta utformningen och implementeringen av CBAM behöver skapa möjligheter till införande av exportstöd inom ramen för WTO:s regelverk för att främja klimatnyttig export från EU.

Statsstöd, indirekt kompensation och riskdelning i klimatomställningen

Statsstöd bör användas med restriktivitet, men kan vara motiverat i vissa fall, exempelvis när det handlar om politiskt inducerade kostnadsökningar. Exempelvis kommer höga investerings- och driftskostnader, till följd av europeisk klimatpolitik, sannolikt att kräva ytterligare stödåtgärder som förhindrar koldioxidläckage, dvs. att energiintensiva företag i EU flyttar sin produktion till länder med mindre strikta klimatregler. Indirekt kompensation för ETS påverkan på elpriset är ett sådant viktigt verktyg, i synnerhet när elpriserna blir den avgörande faktorn när industrin elektrifierar och ställer om till fossilfria verksamheter. Sverige bör på sikt, liksom flertalet andra EU-länder, införa en kompensation för indirekta kostnader för elintensiv industri i Sverige.

Att staten är med och delar risk, exempelvis så som det föreslagits för finansiering av kärnkraft, kan avsevärt sänka kapitalkostnaderna och därmed de totala kostnaderna för elsystemet i ett system där kapitalkostnaderna är dominerande. Därtill är de flesta pågående eller kommande industriprojekt kopplade till politiskt satta klimatmål där koordinerade insatser mellan stat och näringsliv kommer att krävas i form av exempelvis industri- eller klimatkliv.

Långsiktighet och global klimatpolitik

För att de politiskt satta klimatmålen ska uppnås måste de vara robusta och trovärdiga. Industrin kommer att tveka att agera om vi misstänker att politiken kan tänkas överge målen eller om kostnaden för att nå dem blir för stor. De investeringsbeslut som behöver fattas för att klimatomställningen ska fungera är ofta mycket långsiktiga. Det gäller många gånger kapitaltunga investeringar i att utveckla ny fossilfri teknik förenade med stor finansiell risk. Till detta kommer politisk risk förenat med både regleringar, skattefrågor och risker relaterade till den infrastruktur och annat som samhället måste tillhandahålla för att investeringen ska kunna bli lönsam. Tvära kast och klimatpolitiska nyckel hotar investeringsviljan och kan undvikas genom långsiktiga mål som ligger fast över tid.

År 2023 täcktes endast 23 procent av världens koldioxidutsläpp av en skatt eller reglerade utsläppsrätter enligt Världsbankens rapport ”State and trends of carbon pricing” (2023). Det blir naturligtvis ett problem för europeiska industrisektorer som konkurrerar med utomeuropeiska bolag i länder med betydligt lägre energi- och klimatkostnader. Av denna anledning behöver EU agera än mer intensivt för att bidra till att mekanismer för koldioxidprissättning, såsom utsläppshandelssystem, etableras i andra länder.

Snabbare tillståndprocesser

Tiden det tar för att få tillstånd i Sverige och på många andra platser i EU underminerar viljan att investera. Vi ser det som centralt för EU:s möjlighet att nå klimatneutralitetsmålet för 2050 att komma tillrätta med dessa problem, inte minst gällande gruvor och utbyggd energiinfrastruktur. Långa och komplexa tillståndprocesser försämrar just nu kraftigt EU:s möjlighet att konkurrera globalt.

Stockholm, [datum som ovan]

Maria Sunér

VD Svemin

Joakim Aspeheim

Ansvarig Energi, Klimat och Transport, Svemin